

СИСТЕМА МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОРІЄНТИРИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Визначальною складовою існування та розвитку будь-якої держави є наявність території із чітко визначеними та захищеними кордонами, що передбачає створення системи митного контролю, здатної забезпечити належний рівень державної безпеки, захистити національні економічні інтереси та сприяти ефективному співробітництву із зовнішніми партнерами.

Митний контроль, у свою чергу, є важливим та ефективним інструментом забезпечення митної політики держави, що реалізується через:

1) заходи митно-тарифного регулювання: гарантування сплати ввізних і вивізних мит; дотримання міжурядових і міжнародних угод щодо преференційного регулювання; дотримання інших торговельно-політичних заходів;

2) заходи нетарифного регулювання: дотримання положень про внутрішні податки; дотримання міжнародних і міжурядових домовленостей про заборони й обмеження.

Необхідність контролю за товарами, що переміщуються через митний кордон України обумовлена економічними і фінансовими наслідками торгівлі контрабандною і контрафактною продукцією. Результатом чого є зменшення надходжень мита та митних платежів до бюджету, пригнічення розвитку легального виробництва і обмеження умов для забезпечення розширеного відтворення та виходу національної економіки на якісно новий рівень функціонування, а також інші фактори, що обмежують розвиток національної економіки країни.

Відповідно до статті 4 Митного кодексу України: «Митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку» [1].

Основною метою митного контролю є це забезпечення законного переміщення осіб, товарів та транспортних засобів через митний кордон, в тому числі повне та своєчасне адміністрування митних платежів.

З метою сприяння зовнішній торгівлі та збільшенню товарообігу митні органи спрощують процедури митного контролю при митному оформленні на кордоні. Слід наголосити, що митними органами України для спрощення митних процедур та митних формальностей, активно запроваджують електронне митне декларування, що значно скорочує витрати при митному оформленні та зменшує час оформлення. Скорочення строків митного оформлення поруч із позитивними тенденціями, а саме: прискоренням переміщення осіб, товарів і транспортних засобів через митний кордон, має недолік – обмеженість часу для застосування додаткових форм митного контролю.

Зарубіжний досвід функціонування митних систем розвинених країн засвідчує, що дієвим чинником вирішення вітчизняних проблем в сфері митного контролю є здійснення поглибленого митного контролю на етап «після випуску товарів», що дозволяє застосувати спрощений метод митного контролю і відповідає Кіотській конвенції про гармонізацію митних процедур.

Здійснення митного контролю через деякий час після завершення митного оформлення є одним із найбільш перспективних векторів вдосконалення роботи митних органів. Проте, така оптимізація митних процедур не повинна здійснюватись за рахунок обмеження контрольних заходів [2, с. 303]. У даному контексті основними принципами, на які мають спиратися митні органи є пост-аудит та запровадження системи аналізу та управління ризиками.

Митний пост аудит проводиться після завершення митного оформлення з метою перевірки діяльності осіб, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності. Крім того, митний пост-аудит виступає одним із дієвих заходів запобігання правопорушенням, впровадження якого надає можливість митним органам своєчасно виконувати економіко-регуляторну, захисну та фіскальну функції.

Аналізуючи отримані документи від суб'єктів ЗЕД, уповноважені особи митних органів можуть здійснювати перевірки підприємств на відповідність попередньо задекларованим відомостям щодо товарів і в разі їх невідповідності здійснити донарахування митних платежів до бюджету. Інформація, отримана під час митного пост-аудиту, може бути використана в подальшому адміністративному або судовому розгляді. Під час проведення митного пост-аудиту митні органи перевіряють законність, доцільність, достовірність інформації, наданої суб'єктом ЗЕД, що перевіряється, а також законності та правильності дій посадових осіб (представників) суб'єкта ЗЕД [3].

Ще одним важливим принципом здійснення митної політики є запровадження системи аналізу та управління ризиками при проведенні митного контролю. Всесвітня митна організація визначає систему аналізу й оцінки ризиків як комплекс заходів, спрямованих на забезпечення митних органів необхідною інформацією щодо аналізу й оцінки ризиків, які існують при митному оформленні вантажів, які переміщуються через митний кордон [4, с. 64].

Основними завданнями митних органів при реалізації даного принципу є:

- визначення допустимого рівня ризику;
- визначення заходів контролю, які митні органи повинні здійснювати з метою забезпечення дотримання законодавства у сфері державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- розроблення відповідних методів контролю (наприклад, щодо перевірки документів, які подаються до митного оформлення або проведення митного огляду), які необхідно застосовувати у разі ознак наявності допустимого рівня ризику.

Відзначимо, що однією з першочергових умов ефективного здійснення митного контролю є неупередженість дій і незалежність органів митного контролю від політичних рішень та бізнес-груп. Саме ця умова є запорукою прозорого та ефективного проведення митного контролю. З огляду на це, одним з головних завдань держави є забезпечення митним органам такої незалежності. Оскільки митний контроль є одним з головних завдань, які покладені на митні органи України, підкреслимо його вагомість у забезпеченні економічної безпеки держави, бо саме на цьому етапі здійснення митного регулювання відбувається одночасно перевірка всіх вантажних документів та фактичне встановлення кількісних та якісних показників товарів, які переміщують через митний кордон України.

Таким чином, пріоритетними напрямками для України у сфері здійснення митного контролю є удосконалення електронного декларування, спрощення процедур митного контролю, формування ефективної системи аналізу та управління митними ризиками і запровадження жорсткої відповідальності за порушення митного законодавства як суб'єктами ЗЕД, так і самими працівниками митних органів.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495–VI [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/paran316#n316>.
2. Гончарук О.А. Особливості проведення і шляхи удосконалення митного пост-аудиту / О.А. Гончарук // Південноукраїнський правничий часопис. – 2011. – № 3. – С. 303–305.
3. Фаб'яньська В.Ю. Український митний пост-аудит, наближення до європейських норм та стандартів / В.Ю. Фаб'яньська, А.М. Блоха // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – 2015. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3988>.
4. Ліпихіна Т. Удосконалення системи митного контролю. Аналіз і оцінка ризиків під час здійснення заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД / Т. Ліпихіна // Маркетинг в Україні. – 2009. – № 1. – С. 64–67.